

Minneord om Lise Iversen Kulbrandstad

AV ANNE GOLDEN OG RANDI MYKLEBUST

Universitetet i Oslo, Høgskulen i Volda

Foto: Privat

Lise Iversen Kulbrandstad ble født 20. juni 1958 i Stokmarknes og døde 10. april 2025 på Hamar. Lise var professor i norskdidaktikk ved Universitetet i Innlandet. Hun ble ansatt som høskolelektor ved Elverum lærerhøgskole i 1992, som i 1994 – sammen med Hamar lærerhøgskole – ble til Avdeling for lærerutdanning i den nye Høgskolen i Hedmark. I 2006 ble hun den første professoren i høgskolens norskfaglige miljø. Hun var valgt prorektor for perioden 2003 – 2007 og ble valgt som rektor i to perioder fra 2007 til 2015. I disse årene ledet hun høgskolen med stort engasjement mot målet om å bli universitet. Hun var også sentral i etableringen av doktorgradsprogrammet «Profesjonsrettede lærerutdanningsfag», som hun ledet i årene etter rektortiden. Kollegiet ved Universitetet i Innlandet omtaler henne som en bauta og en pioner som har satt varige spor etter seg både som rektor, lærerutdanner og forsker (Alstad, Danbolt & Randen, 2025; Kyllingstad, Svenkerud & Ørbeck, 2025).

Høsten 2022 ble Lise medlem i redaksjonen for NOA norsk som andrespråk. Med henne fikk vi en redaktør med stor entusiasme for tidsskriftet, en entusiasme som kanskje fikk sitt startpunkt med publiseringen av hennes hovedfagsoppgave, *Grunnleggende lese- og skriveopplæring for voksne innvandrere, belyst ved en analyse av språket i ABC-en «Første bok på norsk»*, som kom allerede i tidsskriftets andre årgang, NOA 2, 1986. Gjennom årene har hun, enten som eneforfatter eller sammen med andre, bidratt med artikler som dreier seg om analyser av tekster skrevet av ungdomstrinnselever på begynnernivå i norsk (NOA 15, 1992), vitenskapsteoretiske perspektiver på klasseromsforskning (NOA 1-2, 2005), andrespråksdidaktiske utfordringer og muligheter knyttet til utvikling av leseferdigheter og ordforråd blant flerspråklige elever (NOA 2, 2007), analyser av norsk andrespråksforskning (NOA 2, 2012), analyser av de første tretti årene av NOA (NOA 1-2, 2015), og studier av lærebøker for norskfaget i grunnskolen i et andrespråksperspektiv (NOA 2, 2019). I 2020 var hun en av fire gjesteredaktører for et temanummer som omhandlet læreres oppfatninger om flerspråklighet i utdanningskontekster og det å legge til rette for læring av et andrespråk. Her bidro hun også i en artikkel som diskuterte teoretiske og metodologiske tilnærminger i forskning på andrespråklæreres oppfatninger (NOA 2, 2020).

Lise hadde stor drivkraft når det gjaldt å få etablert NOA-konferansen. Den ble holdt første gang på Høgskolen i Hedmark i 2004. Hun så tidlig betydningen av å samle forskningsmiljøene over hele landet og deltok sammen med Anne Golden (UiO), Kari Tenfjord (UiB) og Lars Anders Kulbrandstad (HiHm) i en arbeidsgruppe for å

danne *Norsk nettverk for andrespråksforskning*. I en notatserie utgitt av Høgskolen i Hedmark er denne første forskningskonferansen om norsk som andrespråk gjort rede for. Der kan vi lese at konferansen var et ledd i arbeidet med å etablere det norske nettverket som en undergruppe av *Nordisk nettverk for andrespråksforskning*, og at ett av formålene med konferansene var at det skulle være «et møtested mellom unge og etablerte forskere og et viktig ledd i arbeidet med å bygge et inspirerende, kreativt, støttende og framtidsrettet nettverk» (Kulbrandstad, Randen & Kulbrandstad, 2004, s. 7). Sammen med Anne Golden etablerte hun også Anne Hvenekilde-prisen som et fast innslag på NOA-konferansene. Den skulle hedre master- og ph.d.-studenter som hadde forsket på norsk som andrespråk. Lise deltok selv med presentasjoner på samtlige NOA-konferanser. Innleggene handlet om fag- og forskningshistorie, norsklærerprofesjonen i den flerspråklige skolen, ordforråd og litterasitetspraksiser, andrespråksdidaktikk og lærebokanalyser. I 2014 mottok hun sammen med ektefellen, Lars Anders Kulbrandstad, Anne Hvenekilde-prisen for sitt arbeid med å bygge opp andrespråksmiljøet ved Høgskolen i Hedmark. På NOA-konferansen 2022 initierte hun og Anne Golden ny organisering av forskningsmiljøene, og i NOA 2, 2022 skrev hun fram grunnlaget for en ny start for *Forskernettverk i norsk som andrespråk* (FiNOA).

Men Lise engasjerte seg ikke bare for Innlandet og Norge, hun var en aktiv nordist i ordets rette forstand. I 2003 tok hun kontakt med Anne Holmen og Inger Lindberg for å starte arbeidet med et felles nordisk andrespråkstidsskrift. Hensikten var å «hæve kvaliteten og synligheden af den nordiske andetsprogsforskning, bl.a. ved at udnytte viden og temaer på tværs af landene. Dermed kunne tidsskriftet også medvirke til at styrke det nordiske forskerfællesskab og udbrede kendskab til forskningen i og uden for forskermiljøerne» (Lindberg & Holmen, 2025, s. 73). I tillegg ville tidsskriftet tjene et språkpolitisk formål ved å styrke språkenes vitenskapelige register, siden artiklene primært skulle skrives på dansk, norsk og svensk og kun i spesielle tilfeller på engelsk. Det første nummeret av Nordand kom ut i 2005, og Lise var redaktør sammen med Anne Holmen og Inger Lindberg fram til 2010.

Lise var nytenkende. Hennes erfaringer fra undervisning for elever som var i prosess med å lære norsk ved Hauketo ungdomsskole i Oslo på første del av 80-tallet, var en betydningsfull kilde til de problemstillingene hun formulerte for både sin hovedfagsoppgave (Bjørkavåg, 1986) og for sin doktorgradsavhandling *Lesing på et andrespråk: En studie av fire innvandrerungdommers lesing av læreboktekster på norsk* (Kulbrandstad, 1996/1998). På denne tiden var det i det hele tatt forsket lite på lese-

ferdigheter i Norge. Med disse studiene var Lise den første i Norge som utviklet ny kunnskap om hva det innebærer å være både begynnerleser og leser av fagtekster på et språk som er ens andrespråk. I et prosjektoppdrag med tittelen «Språk og undervisningsmodeller», gitt av Utdannings- og forskningsdepartementet, skolesjefen i Oslo, Grunnskolerådet og Rådet for videregående opplæring, utviklet hun en flerspråklig ordforrådsprøve for kartlegging av førsteklasinger med tyrkisk og urdu som morsmål. Formålet var å utvikle kunnskap om denne elevgruppens skolesituasjon i den grunnleggende leseopplæringen. Dette kartleggingskonseptet var nytt, og rapporten, omtalt som *Førsteklasseundersøkelsen* (Bjørkavåg, 1990), fikk positiv oppmerksomhet i en fagpolitisk krevende tid for utdanningssektoren. Hun fikk tidlig respekt hos utdanningsmyndighetene og hadde blant annet en sentral rolle i utviklingen av læreplanen *Norsk som andrespråk* (Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 1998), en plan som på grunn av den daværende fagpolitiske uroen om hvilken plass minoritetsspråklige elevers morsmål skulle ha i skolen, først kom ut etter at læreplanverket for grunnskolen (L97) ble innført.

«Jeg valgte å konsentrere meg om lesing» skriver Lise i innledningen til sin doktorgradsavhandling. Leseforskning var et felt hun fortsatte å velge. Hennes bok *Lesing i utvikling* (Kulbrandstad, 2022), som kom ut første gang i 2003 og tredje gang i revidert utgave i 2022, blir verdsatt ikke bare av forskere og lærerutdannere, men også av studenter. På sitt briljante vis formidler hun her forskningsbasert kunnskap med blant annet illustrerende eksempler på tidlig litterasitet hos barnebarn og tantebarn. Eksemplene gjør åpenbart inntrykk på lærerstudenter. Et av tantebarna forteller oss om den nye læreren sin, som etter en tid i klasserommet henvender seg til henne med spørsmålet «Er du *den* Rikke som Lise Iversen Kulbrandstad skriver om?».

I Lises ambisjon om å utvikle og videreutvikle kvalitet i skolesituasjonen for flerspråklige elever som er i prosess med å lære norsk, lå det også en grunnleggende lojalitet og interesse for lærere, lærerutdanning og lærerprofesjonen. Hun ledet og deltok i en rekke klasseromsstudier som baserte seg på samarbeid mellom forskere og lærere, der et karakteristisk trekk ved problemstillingene var utforsking av faglige og didaktiske muligheter. Da Høgskolen i Hedmark i 2004 fikk et evaluerings- og etterutdanningsoppdrag av Utdanningsetaten i Oslo knyttet til prosjektet *Tilpasset norskopplæring med felles læreplan – likeverdig opplæring i praksis*, ledet hun i samarbeid med deltakende forskere, skoleledere og lærere aksjonsforskningsprosjektet *Klasseromskulturer for språklæring* (Danbolt & Kulbrandstad, 2008). Utprøving og utforsking av undervisningsopplegg i norskfaget var kjernen i dette

prosjektet, men med sin interesse for lærerprofesjonen la hun også vekt på tverrfaglig samarbeid og engasjerte seg i tverrfaglige forskningsprosjekter, se f.eks. Kulbrandstad og Kvammen (2022).

At Lise så på den nordiske regionen som et meningsfullt fellesskap, viste hun på flere måter. Hun ble med en gruppe danske, finske, norske og svenske forskere, 20 til sammen, på et prosjekt kalt *Literacy in transition*. Finansiering kom fra Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning (NOS-HS) i 2009–2010, og prosjektet ble etablert i Jyväskylä en kald vinterdag i desember 2009. Deltagerne fra Norge var Anne Golden, Rita Hvistendahl, Lise Iversen Kulbrandstad, Kirsten Palm og Kari Tenfjord. Senere ble det organisert tre workshoper – i Stockholm, Oslo og København – og antologien *Literacy Practices in Transition. Perspectives from the Nordic Countries* ble utgitt i 2013. I denne hadde Lise og Anne-Marit Danbolt en fellesartikkel med tittelen «Teacher reflections under changing conditions for literacy learning in multicultural schools in Oslo» (Danbolt & Kulbrandstad, 2013).

Lise deltok i *Läslyftet* i Sverige som ble startet i 2015. Läslyftet var en kompetansehevingsinnsats i språk-, lese- og skriveidaktikk som Skolverket satte i gang for å forbedre elevenes lesing, skriving og læring gjennom å styrke og utvikle kvaliteten på undervisningen. Sammen med Anne Golden skrev hun to artikler, én til grunnskolen for lærere i svensk, 4.–9. klasse (se Lärportalen, 2021), og en for gymnasiet som rettet seg mot gymnasielærere i alle «tekstrikke» emner (se Skolverket, 2017). Ved flere anledninger høsten 2016 foreleste Lise på Skolverkets veilederutdanning innenfor Läslyftet. Tittelen på forelesningen hennes var «Undervisning i flerkulturelle klasser – med fokus på elever med svensk (norsk) som andrespråk».

Lise hadde ikke behov for å framheve seg selv. Hennes oppmerksomhet var rettet mot de ulike kollegiene hun var en del av, mot lærerstudenter, master- og ph.d.-kandidater og sine medforskere. Hun var åpen og imøtekommende, søkte å legge til rette for den enkeltes muligheter og delte gjerne av sin kompetanse. Slik praktiserte hun en inkluderende holdning og bidro til inspirasjon, kreativitet og støtte, slik ett av formålene for forskernettverket har vært.

Lise hadde en imponerende arbeidskapasitet og arbeidsglede, faglig innsikt og oversikt, kreativitet og pågangsmot. Hun håndterte oppgaver, oppdrag og roller med respekt og en samarbeidende tilnærming. I 2015 var hun blant dem som Kunnskapsdepartementet oppnevnte til *Ekspertgruppa om lærerrollen*. Formålet med gruppas arbeid var «å frambringe et kunnskapsgrunnlag som gir innsikt i dagens

lærerrolle, sett i et historisk perspektiv». Kunnskapsgrunnlaget skulle være «et utgangspunkt for forslag om hvordan en framtidig lærerrolle, lærerprofesjon og profesjonsfellesskap kan utvikles og styrkes» (Dahl mfl. 2016, s. 15). Samme år ble hun også leder av utvalget som fikk i oppdrag å lage forslag til forskrift om rammeplan for to femårige, integrerte grunnskolelærerutdanninger på masternivå. I 2017 ble hun utnevnt til æresdoktor ved Karlstads universitet, der hun i flere år var gjesteprofessor og medlem av forskergruppa ROSE – Research on Subject-specific Education. Fra 2017 til 2020 var hun et av åtte medlemmer i Nasjonalkommisjonen for UNESCO. I samme periode, 2017–2024, var hun styreleder i NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanninga). Direktør for NOKUT, Kristin Vinje, omtaler Lise som en sterk, tydelig og klok leder, som var «støttende, lyttende og inspirerende» og som «alltid hadde et ønske om å lære mer» (Vinje, 2025).

Interessen for lesing og lærebøker har fulgt Lise i hele hennes forskerliv. En søken etter nye innganger for å forstå barn, unge og voksnes erfaringer med utdanningsløpet i Norge er et annet gjennomgående trekk ved hennes forskningsinteresse. Vi to som skriver disse minneordene, har hatt gleden av å være med i mange ulike samarbeidsprosesser med Lise. Da hun ble syk, holdt hun og Anne på med to artikler som var del av deres forskningsprosjekt *Overganger i utdanningssystemet*. Den ene, «Transition to fifth grade. A team of teachers meeting challenges in linguistically diverse classrooms», er under utgivelse (Golden, Kulbrandstad & Kulbrandstad, 2026), den andre «Møte med tekster på 5. trinn» er under arbeid, og Lars Anders Kulbrandstad har gått inn som medforfatter på begge. Lise og Randi arbeidet med en studie av selvbiografier skrevet av mennesker som har vokst opp i Norge i familier som har innvandringserfaringer. Studiens arbeidstittel har vært «Minner om flerspråklige praksiser og skoleerfaringer i selvbiografier til voksne med innvandrerfamiliebakgrunn». Det var Lises ønske at Randi skulle fortsette arbeidet ut fra sin egen faglige interesse.

For oss var Lise både venn, kollega og nær samarbeidspartner. Hun fylte et faglig og vennskapelig rom som nå må fylles med innsikten fra dette fellesskapet, og ikke minst med alle de gode minnene vi har. Selv om hun nå er borte, finner vi at hun fortsatt er til stede – vi kan faktisk høre henne – og vi erfarer at hun fører oss sammen på nye måter. Vi kjenner dyp takknemlighet for alt hun var for oss.

Litteratur

- Alstad, G. T., Danbolt, A. M. & Randen, G. T. (2025, 19. april). Lise Iversen Kulbrandstad (1958–2025). *Khrono*. <https://www.khrono.no/lise-iversen-kulbrandstad-19582025/961944>
- Björkavåg, L. I. (1986). Grunnleggende lese- og skriveopplæring for voksne innvandrere, belyst ved en analyse av språket i ABC-en «Første bok på norsk». *NOA norsk som andrespråk*, nr. 2, 1–270.
- Björkavåg, L. I. (1990). *Rapport fra førsteklasseundersøkelsen i prosjektet «Språk og undervisningsmodeller»*. Utdannings- og forskningsdepartementet, Grunnskolerådet, Rådet for videregående opplæring og Skolesjefen i Oslo.
- Dahl, T., Asking, B., Heggen, K., Kulbrandstad, L. I., Lauvdal, T., Qvortrup, L., Salvanes, K. G., Skagen, K., Skrøvset, S., & Thue, F. W. (2016). *Ekspertgruppa om lærerrollen: Om lærerrollen. Et kunnskapsgrunnlag*. Fagbokforlaget. <https://www.regjeringen.no/contentassets/cce6902a2e3646a09de2f132c681af0e/rapport-om-laererrollen-1.pdf>
- Danbolt, A. M. V. & Kulbrandstad, L. I. (Red.). (2008). *Klasseromskulturer for språklæring. Didaktisk fornying i den flerkulturelle skolen*. Oplandske Forlag.
- Danbolt, A. M. V. & Kulbrandstad, L. I. (2013). Teacher reflections under changing conditions for literacy learning in multicultural schools in Oslo. I A. Pitkänen-Huhta & L. Holm (Red.), *Literacy Practices in Transition. Perspectives from the Nordic Countries* (s. 209–227). Multilingual Matters.
- Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1998). *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen. Norsk som andrespråk for språklige minoriteter*.
- Golden, A., Kulbrandstad, L. I. og Kulbrandstad, L. A. [2026]. Transition to fifth grade. A team of teachers meeting challenges in linguistically diverse classrooms. I A.-L. Borg, H. Fransson & R. E. Pesková (Red.), *Educational Transitions for Marginalized, Multilingual and Migrant Youth: Northern European Perspectives*. Palgrave Macmillan.
- Kulbrandstad, L. I. (1996/1998). Lesing på et andrespråk: en studie av fire innvandrerdommers lesing av læreboktekster på norsk. [Doktorgradsavhandling], UiO, 1996. *Acta humaniora*, 30.
- Kulbrandstad, L. I. (2022). *Lesing i utvikling. Teoretiske og didaktiske perspektiver*. Fagbokforlaget. Landslaget for norskundervisning.
- Kulbrandstad, L. I., Randen, G. T. & Kulbrandstad, L. A. (2004). *Den første forskningskonferansen om norsk som andrespråk. Sammendrag av konferanseinnlegg og program*. (Notat nr. 6–2004). Høgskolen i Hedmark.
- Kulbrandstad, L. I. & Kvammen, P. I. (2022). Læreroppfatninger om språkstøttende fagundervisning i språklig heterogene klasser. En kasusstudie. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 8, 93–108. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v8.3666>
- Kyllingstad, M., Svenkerud, P. J. & Ørbeck, M. (2025, 17. april). Lise Iversen Kulbrandstad (1958–2025). *Khrono*. <https://www.khrono.no/lise-iversen-kulbrandstad-19582025/961850>
- Lindberg, I. & Holmen, A. (2025). Mindeord om Lise Iversen Kulbrandstad. *Nordand*, 20(1), 73–76. <https://doi.org/10.18261/nordand.20.1.5>

- Skolverket (2017). *Läslyftet i skolan. Planera och organisera för kollegialt lärande*.
https://www.skolverket.se/download/18.5dfee44715d35a5cdfaa07/1516017580535/L%C3%A4slyftet_broschyr_slutgiltig.pdf
- Lärportalen (2021). *Lässtrategier för sakprosa. Del 4. Ordförråd och begrepp*. Lärportalen. Skolverket. <https://larportalen.skolverket.se/moduler/M006/4>
- Vinje, K. (2025, 22. april). Minneord om Lise Iversen Kulbrandstad. *NOKUT, NOKUT-bloggen*.
<https://www.nokut.no/nokut-bloggen/minneord-om-lise-iversen-kulbrandstad/>

Anne Golden. Professor emeritus i norsk som andrespråk, Universitetet i Oslo. E-post: anne.golden@iln.uio.no

Randi Myklebust. Førsteamanuensis, Institutt for pedagogikk, Høgskulen i Volda. E-post: randi.myklebust@hivolda.no